

พันธมิตรทางทหารไทย-ญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา (2484-2488)

มีผลกระทบต่อไทยอย่างไร

The Impact of the Thai-Japanese Military Alliance During the Malaya and Burma Campaign in World War II (1941-1945)

รับบทความ	11/05/2023
แก้ไขบทความ	-
ยอมรับบทความ	19/05/2023

สุวิทย์ ธีรศาสตร์¹

Suwit Theerasawat

บทคัดย่อ

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นโจมตีไทยในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ไทยไม่อาจต้านทานได้จึงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพไปโจมตีมาลายากับพม่าของอังกฤษ ต่อมาในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 ไทยกับญี่ปุ่นได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหาร ส่งผลให้ไทยได้ดินแดนมาลายาและพม่า 6 แห่ง (ต้องคืนให้อังกฤษเมื่อสงครามโลกยุติ) สัญญาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทางลบต่อไทยอย่างมาก ทั้งถูกสหรัฐและอังกฤษอายัดทรัพย์สิน ถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตี ทรัพย์สินและชีวิตคนไทยเสียหาย บาดเจ็บล้มตายเป็นอันมาก เกิดภาวะขาดแคลนสินค้า เงินเฟ้อ เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่า ถูกญี่ปุ่นบีบให้ลดค่าเงินบาทและให้ญี่ปุ่นกู้เงินไปใช้ในการทำสงคราม ไทยต้องย้ายเมืองหลวงไปอยู่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งต้องเสียงบประมาณและแรงงานล้มตายกว่าสี่พันคน

คำสำคัญ: สงครามมหาเอเชียบูรพา สัญญาไทย-ญี่ปุ่น 21 ธันวาคม 2484

¹ศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

Abstract

This research paper examines the impact of the Thai-Japanese military alliance during the Malaya and Burma Campaign in World War II. On December 8, 1941, Japan launched an attack on Thailand, and despite Thailand's attempts to resist, they eventually agreed to allow Japanese troops to march through their territory to launch an attack on British Malaya and Burma. On December 21, 1941, Thailand and Japan signed a military alliance agreement, which resulted in Thailand gaining control of six territories, including parts of British Burma and Malaya (which had to be returned to the British after the war ended).

This alliance had a significant negative impact on Thailand. As a result of the agreement, Thailand's properties were seized by the United States and Britain, and their assets were attacked by Allied aircraft. Many Thai lives were lost, and a shortage of goods and inflation occurred, with the currency depreciating by over three times its original value. Japan also forced Thailand to devalue the baht and provided loans to fund the war effort. Additionally, Thailand had to move its capital city to Phetchabun province, resulting in the loss of over 4,000 lives due to the forced labor used to build the infrastructure necessary for the move.

Keywords: *Asia-Pacific War, Thai-Japanese Pact December 21, 1941*

บทนำ

ไทยเคยเข้าสงครามใหญ่ครั้งล่าสุดในช่วง พ.ศ. 2484-2488 หรือ จบไปเมื่อ 77 ปีที่แล้ว แต่หลังจากนั้นก็เกิดสงครามระหว่างประเทศ (ไม่รวมสงครามกลางเมือง) ในเอเชียอีกอย่างน้อย 14 ครั้ง คือ สงครามยิว-อาหรับ 5 ครั้ง (2490-2492, 2499, 2510, 2516, 2525) สงครามเกาหลี (2493-2496) สงครามเวียดนาม 2 ครั้ง (249, 2507-2518) สงครามเวียดนาม-กัมพูชา (2514-2532) สงครามจีน-เวียดนาม (2522) สงครามอัฟกานิสถาน-รัสเซีย (2522-2532) สงครามอิรัก-อิหร่าน (2523-2531) สงครามคูเวต-อิรัก (2533) สงครามอ่าว (อิรัก-สหรัฐและพันธมิตร 2523-2534) จะเห็นได้ว่าประเทศในทวีปเอเชียไม่เคยปลอดภัยจากสงคราม เกิดสงครามระหว่างประเทศทุก ๆ 5 ปีครั้ง การที่ไทยเราไม่มีสงครามขนาดใหญ่กับประเทศอื่นในช่วง 77 ปีที่ผ่านมาเป็น

สิ่งตีพิมพ์ ๑๑ แต่ต้นปี 2565 เกิดสงครามยูเครน-รัสเซีย (24 ก.พ.2565) และวิกฤตการณ์ไต้หวัน-จีน ขึ้นมาอีก ในอนาคตไม่ว่าไทยจะถูกดูดเข้าไปวังวนของสงครามเมื่อใด ดังนั้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในประเด็นผลกระทบที่ไทยเข้าสู่สงคราม โดยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ในเดือนธันวาคม 2484 ก็น่าจะเป็นเครื่องเตือนสติว่าสงครามเป็นสิ่งเลวร้ายเพียงใด

ไทยเข้าไปสู่สงครามและเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นได้อย่างไร

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในยุโรปเดือนกันยายน 2482 ไทยประกาศวางตัวเป็นกลาง ในเดือนเดียวกัน ต่อมาเพียง 14 เดือน ไทยทำสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศส ในช่วงที่ฝรั่งเศสอ่อนแอ จากการถูกเยอรมันยึดครองไป 3 ใน 5 จากปัญหาเส้นเขตแดนไทย-อินโดจีนของฝรั่งเศส ที่ไทยเรียกร้องให้ใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน สงครามดังกล่าวรบกันราว 2 เดือนเศษ (28 พ.ย. 2483-31 ม.ค. 2484) ไทยเป็นต่อทางบก แต่พลีชีพลำทางเรือ ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียง ทำให้ไทยได้ดินแดนลาว เขมร คืน มาตั้งจังหวัดใหม่ 4 จังหวัด ทำให้ไทยเริ่มเอนเอียงมาเข้ากับญี่ปุ่นมากขึ้น

เมื่อญี่ปุ่นส่งกองทัพ 6 กองพล บุกเข้าประเทศไทย ในเช้าตรู่ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เพื่อเดินทัพไปตีพม่าและมลายู เกิดการปะทะกัน 2-5 ชั่วโมง ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น การรบจึงยุติลง ตามคำสั่งของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อเวลา 7.30 น. ของวันนั้น ไทยถูกบีบให้เซ็นสัญญากับญี่ปุ่น ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2484 อนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพ ผ่านประเทศไทย โดยไทยจะให้ความสะดวกแก่กองทัพญี่ปุ่น ตามความจำเป็น และญี่ปุ่นจะเคารพในเอกราชอธิปไตยและเกียรติยศของไทย ตามสัญญาที่ไทยยังไม่ได้เป็นพันธมิตรทางการทหารกับญี่ปุ่น แต่มีกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยมากมาย ถึง 6 กองพลและกำลังจะตามมาอีก และความจำเป็นที่ญี่ปุ่นจะต้องใช้เงิน อาหาร การขนส่งก็มากขึ้น ญี่ปุ่นจึงบีบให้ไทยเป็นพันธมิตร ทางทหาร ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่ง ครม. ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อย ไม่เห็นด้วย แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้พูดใน ครม. ดังปรากฏ ในบันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรีวัน พุธที่ 11 ธันวาคม 2484 จอมพล ป. ให้เหตุผลในการเซ็นสัญญานี้ว่า “อ้ายไม่รับเขา เดียวเขา จะปลดอาวุธทหารเรา เราก็หมดเสียง อ้ายจะสู้หรือก็ฉิบหายมาก เราจะไม่นั่งประชุมกันอย่างนี้ แต่ในใจของผมเห็นว่า เมื่อเราจะเข้ากับเขาก็เข้าเสียให้เต็ม 100% เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา” และเสียงส่วนใหญ่ใน ครม. เห็นด้วยจึงเกิดการลงนามในสัญญาพันธมิตรดังกล่าวกับญี่ปุ่นในวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ในสัญญาฉบับหลังนี้ ระบุว่าต่างฝ่ายต่างเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึกกับประเทศที่ 3

ในบทความนี้ จะกล่าวถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่ไทยได้รับจากการที่ไทยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น แต่จะไม่รวมถึงผลกระทบที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมาก และผู้เขียนได้เขียนเป็นบทความไว้แล้วต่างหาก

ภาพที่ 1 จอมพลปพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุดช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
(16 ธันวาคม 2481- 30 กันยายน 2487)

ที่มา: <https://th.m.wikipodia.org>

ภาพที่ 2 ดร.ปรีดี พนมยงค์ (รมต.คลัง)

ที่มา: <https://th.m.wikipedia.org>

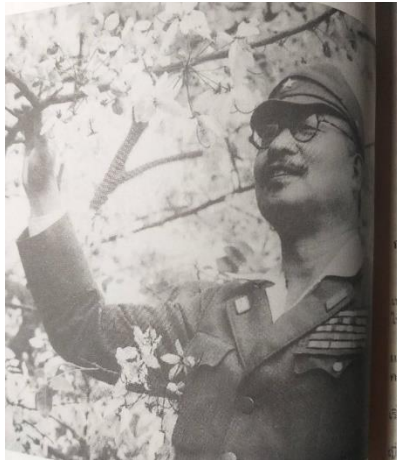
ภาพที่ 3 นายดิเรก ชัยนาม (รมต.ต่างประเทศ)

ที่มา: (ดิเรก ชัยนาม, 2513: จ)

ภาพที่ 4 พลเอกฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น (17 ต.ค. 2484-22 กค.2487)

ที่มา: <https://th.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 5 พลโท อาเคโตะ นากามูระ ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในไทย (4 มค. 2486-14 สค. 2488)

ที่มา: (อาเคโตะ นากามูระ, 2546: 46)

ผลกระทบทางบวกต่อไทยในการเป็นพันธมิตรทหารกับญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นยังเคารพในอธิปไตยของไทย

ตลอดเวลาที่กองทัพญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย จากวันที่ 8 ธันวาคม 2484- 14 สิงหาคม 2488 (ไม่รวมช่วงญี่ปุ่นแพ้สงครามแล้ว จนถึงวันที่ไทยส่งทหารญี่ปุ่นกลับญี่ปุ่นหมด เมื่อ 31 ตุลาคม 2489) รัฐบาล รัฐสภา และศาลไทย ยังมีอำนาจเหมือนเดิม โดยที่ญี่ปุ่นไม่ได้แทรกแซงการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นเคารพในสัญญาที่กล่าวมาแล้ว กับเพราะ รมต.ที่ไม่เห็นด้วยกับการเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ลาออกไปแล้ว เช่น ดร.ปรีดี พนมยงค์ (รมต.คลัง) ดิเรก ชัยนาม (รมต.ต่างประเทศ) วิลาศ โอสถานนท์ (รมช.คมนาคม) รัฐบาลไทยจึงยอมตามที่ญี่ปุ่นขอมาเป็นส่วนใหญ่

ประเทศไทยไม่ถูกกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์เอาทรัพยากรไปใช้ฟรี

ในระหว่างสงคราม ญี่ปุ่นต้องการเงิน เสบียง ความสะดวกในการขนส่งทหาร อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ที่ตั้งกองทหาร ฯลฯ ญี่ปุ่นต้องจ่าย เช่น เงินบาทที่กองทัพญี่ปุ่นต้องใช้ ก็ต้องกู้ เสบียง และสินค้าต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นต้องใช้ ญี่ปุ่นต้องจ่ายเสมอ แม้บางครั้งอาจจะจ่ายล่าช้าบ้างภายหลัง ญี่ปุ่นไม่จี้ ปล้น คนไทย หรือแบ่งกันฟรี (มีตัวอย่างทหารญี่ปุ่นคนหนึ่ง กินขนมจีนที่แม่ค้าหาบเอามาขายที่ตลาดสุขทัยแล้วไม่จ่ายเงิน ถูกนายทหารเอาขวานไคร้ขวานทองตายทันทีหน้าตลาดที่เกิดเหตุ ตามวินัยทหารญี่ปุ่น ชาวบ้านเล่าว่าพลทหารญี่ปุ่นคนนี้จะเข้าใจผิดคิดว่าชาวบ้านเอาขนมจีนมาให้กินฟรี ความเข้าใจผิดนี้เกิดจากการสื่อสารไม่เข้าใจภาษา)

ญี่ปุ่นยกดินแดน 6 แห่ง ให้ไทย

ญี่ปุ่นได้นำดินแดนมลายู คือ กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปลิศ ที่ไทยเคยยกให้อังกฤษในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2452) และ เมืองเชียงตุง กับเมืองพาน ในรัฐฉาน ของพม่า ซึ่งเป็นของอังกฤษมายกให้ไทย ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ชุดญี่ปุ่นแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ ตั้งแต่การเจรจาเดินทัพผ่านเมื่อคืนวันที่ 7 ต่อ วันที่ 8 ธันวาคม 2484 แล้ว แต่ตอนนั้นไทยไม่ได้สนใจประเด็นนี้ แต่สนใจเรื่องจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านซึ่งเป็นเรื่องวิกฤตมากกว่า ต่อมาอีก 3 วันได้มีการเจรจากับญี่ปุ่น และลงนามในวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ซึ่งอันหลังมีสัญญาฉบับที่ญี่ปุ่นจะยกดินแดนที่ 6 ให้กับไทย แต่มายกให้จริง ๆ เมื่อพลเอกฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo 2472-2491 เป็นนายกรัฐมนตรี 17 ตุลาคม 2484-22 ตุลาคม 2489) นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น เดินทางเยือนไทยในวันที่ 3-4 กรกฎาคม 2486 และในวันที่ 20 เดือนเดียวกันก็มีการลงนามในสนธิสัญญาเขตแดนของประเทศไทยกับมลายูและพม่าของญี่ปุ่น

อนึ่ง ก่อนที่นายพลโตโจ จะมามอบดินแดน 6 แห่งให้ไทย ไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐในวันที่ 25 มกราคม 2485 หลังจากนั้นไทยกับญี่ปุ่นก็ตกลงว่า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินทั้งหมด เป็นเขตรับผิดชอบของไทย ฝั่งตะวันตกเป็นเขตรับผิดชอบของญี่ปุ่น วันที่ 9 พฤษภาคม 2485 กองทัพไทยก็เคลื่อนกองทัพพายัพ ซึ่งมีพลโทจรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ เป็นแม่ทัพเข้าสู่เมืองเชียงตุงและเมืองพาน ก็หมายความว่าดินแดน 2 แห่ง ในรัฐฉานนั้นกองทัพไทยได้ออกแรงเข้ายึดได้ 14 เดือน ก่อนที่นายพลโตโจ จะเอามายกให้ไทย ในเดือนกรกฎาคม 2486

ดินแดนทั้ง 6 แห่งนี้ ไทยได้ประกาศคืนให้อังกฤษ ในวันประกาศสันติภาพของไทย 2 วันหลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้แก่พันธมิตร ในวันที่ 14 สิงหาคม 2488 โดยที่อังกฤษไม่ได้เรียกร้องหรือสั่งให้ไทยคืนสรุปว่า ไทยได้ครอบครองดินแดนทั้ง 6 แห่งนี้ราว 2 ปี

ผลกระทบทางลบต่อไทยในการเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น

เงินทองและทรัพย์สินอื่น ๆ ของไทยในอังกฤษและสหรัฐถูกอายัด

เอามาใช้ไม่ได้ตลอดสงคราม และหลังสงครามอีกหลายปี เพราะเมื่อไทยอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านและอำนวยความสะดวกให้กองทัพญี่ปุ่น ทำให้ชาวตะวันตกในไทยรู้สึกไม่ปลอดภัย จึงหลบหนีออกจากไทย ซึ่งบางส่วนถูกทหารญี่ปุ่นดักจับได้ที่นครสวรรค์ บางส่วนนี้ออกไปได้ทางแม่สาย เมืองกาญจนบุรี และภูเก็ต ส่วนที่เหลือถูกญี่ปุ่นจับเป็นเชลย สถานทูตอังกฤษ สหรัฐ ฮอลันดา ถูกทหารญี่ปุ่นปิดล้อมกักบริเวณและต่อมาวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ไทยก็ลงนามในสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ยิ่งเห็นได้ชัดว่าไทยเป็นศัตรูอังกฤษ กับสหรัฐ จึงอายัดเงินทองและ

ทรัพย์สินของรัฐบาลไทยเอาไว้ หรือเอาไว้ต่อรองกับไทยและญี่ปุ่นจำนวนเงินปอนด์และหลักทรัพย์สินที่อังกฤษยึดไว้ สำนักงานที่ปรึกษากระทรวงการคลังไทย ได้แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบว่า มี 265,753,896 บาท ทองคำไทยที่สหรัฐยึดไว้คิดเป็นเงินไทยขณะนั้น 38,390,545 บาท หรือเป็นน้ำหนักทอง 7.998 ล้านกรัม (ทองคำหนัก 15.2 กรัม เท่ากับ 1 บาท ทองคำนี้คือน้ำหนักเป็นบาท = 526,184 บาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันทองแท่งหนัก 1 บาท ราคาซื้อเมื่อ 1 กันยายน 2565 = 29,600 บาท ทองคำที่สหรัฐอายัดไว้ คิดเป็นเงินไทยปัจจุบัน = 15,575,046,400 บาท) หากเปรียบเทียบกับรายได้ของรัฐบาลไทยปี 2484 = 161 ล้านบาท ทรัพย์สินที่อังกฤษอายัดไว้ 265.7 ล้านบาท ก็มากกว่ารายได้ของรัฐบาลไทย 1 ปี ถึง 104.7 ล้านบาท หรือมากกว่า 39.5 % ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/ 2484 วิสามัญครั้งที่ 3 (9 ธันวาคม 2484) หน้า 3 บันทึกว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ รมต. คลัง แจ้งตัวเลขเงินทุนสำรองและเงินตราที่รัฐบาลไทยฝากไว้ในอังกฤษและสหรัฐ ว่ามีประมาณ 2 ใน 3 ของธนบัตรไทยที่ออกมาใช้คือประมาณ 200 ล้านบาท เงินที่ฝากในอังกฤษมี 184 ล้านบาท ในสหรัฐ 23 ล้านบาท ซึ่งตัวเลขทั้ง 2 ชุดนี้ บอกเราว่าทรัพย์สินไทยที่ถูกอายัดเป็นเงินจำนวนมาก มากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทยทั้งปี

ไทยต้องให้รัฐบาลญี่ปุ่นกู้เงินและถูกบีบให้ไทยลดค่าเงิน แนะนำทรัพยากรหลายอย่างของไทยไปใช้

เพียง 2 วัน หลังจากญี่ปุ่นยกทัพเข้าไทย ญี่ปุ่นก็ขอกู้เงินบาท จากรัฐบาลไทย เพื่อเอาไปใช้ในกองทัพ ครม. ไทยมีการประชุมเรื่องนี้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รมต.คลัง ไม่เห็นด้วย เพราะถ้าให้กู้ครั้งนี้ ญี่ปุ่นจะต้องมาขอกู้อีกเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ตามความจำเป็นทางทหารของเขา หากเราให้กู้จะต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น จะทำให้ธนบัตรที่หมุนเวียนในท้องตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้เกิดเงินเฟ้อ จึงเห็นควรให้ทหารญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เองในกองทัพของเขา เรียกว่า Invasion notes จะดีกว่า เพราะว่าเมื่อสงครามเสร็จจึ้นลงแล้ว เราจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านี้เสีย การเงินและเศรษฐกิจของเราจะไม่ถูกกระทบกระเทือน และจะไม่เกิดเงินเฟ้อขึ้น แต่ จอมพล ป. นายกรัฐมนตรี กล่าวแย้งไม่เห็นด้วย ว่าถ้าให้กองทัพญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรใช้เอง เท่ากับเราเสียเอกราชอธิปไตย ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ว่าการที่เรายอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาเต็มบ้านเต็มเมืองและทำอะไรได้ต่าง ๆ “แปลว่า เราได้เสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้วดอกหรือ” มีการถกเถียงอย่างรุนแรง ระหว่างนายกรัฐมนตรี กับ รมต. คลัง ในที่สุดนายกรัฐมนตรี ก็ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นยืมเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น วิธีการคือ ให้โยโกฮาม่า สเปซี แบงก์กรุงเทพฯ ของญี่ปุ่นเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารแห่งประเทศไทย เสียดอกเบี้ย 4% ต่อปี และชำระต้นเงินเป็นทองคำ คิดราคา 1 กรัมบริสุทธิ์ ต่อ 3.06 บาท (เท่ากับ ทองบาทละ 46.51 บาท) ต่อมากลางปี 2485

ถึงปลายปี 2486 เลิกใช้วิธีกู้เงิน แต่ใช้วิธีให้เครดิตซึ่งกันและกัน คือ ให้โยโกฮาม่า สเปนซี แบงก์ที่กรุงเทพฯ ส่งธนาคารชาติญี่ปุ่น ให้เครดิตธนาคารแห่งประเทศไทย เปิดบัญชีเงินเยนพิเศษ ขณะเดียวกัน ธนาคารแห่งประเทศไทยก็เครดิตบัญชีโยโกฮาม่า สเปนซี แบงก์ที่กรุงเทพฯ เป็นเงินบาท สำหรับบัญชีเงินเยนพิเศษในตอนแรก รัฐบาลญี่ปุ่นยอมให้ไทยซื้อทองคำของญี่ปุ่นประมาณ 50% แต่กลางปี 2486 ลดเหลือให้ไทยซื้อได้ 21% คิด 1 กรัมบริสุทธิ์ต่อ 4.80 บาท สรุปช่วงตั้งแต่แรกจนปลายปี 2486 ไทยให้ญี่ปุ่นกู้ไป 216,701,083 บาท (มากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทย ปี 2486 ถึง 34%) ในช่วงหลังจากนั้นคือ 6 เดือนแรกของปี 2487 ให้ญี่ปุ่นไป 275 ล้านบาท แม้ญี่ปุ่นยอมให้ไทยซื้อทองเพียง 18% ของเงินที่ญี่ปุ่นกู้ไปที่เหลือจะยักยอกเป็นเงินเยน ทองที่ไทยซื้อที่แรก ญี่ปุ่นจะส่งมาเก็บในธนาคารแห่งประเทศไทยที่กรุงเทพฯ แต่สงครามรุนแรงมากขึ้น จนส่งทองกลับมาไม่ได้ ไทยจึงฝากทองเหล่านั้นเก็บไว้ที่ธนาคารชาติญี่ปุ่น โดยให้เอาเชือกผูกหูทองแห่งเหล่านั้นไว้ (ซึ่งหลังสงครามไทยก็ได้รับทองเหล่านั้นคืน) รวมระหว่างสงครามไทยให้ญี่ปุ่นกู้ไป 491,701,083 บาท นั้น (เป็น 3 เท่าของงบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทย ปี 2484)

ยิ่งกว่านั้น ญี่ปุ่นยังบีบให้ไทยลดค่าเงินบาท ตั้งแต่กู้เงินครั้งแรก กล่าวคือ ก่อนญี่ปุ่นยกทัพเข้าไทย อัตราแลกเปลี่ยน 1.5-3.5 เยนต่อ 1 บาท มาเป็น 1 เยนต่อ 1 บาท ซึ่งเท่ากับเงินไทยถูกญี่ปุ่นกดค่าลงไป 50-250% เพื่อญี่ปุ่นจะได้ไม่ต้องจ่ายเงินกู้ให้ไทยมาก แม้กระนั้นเงินที่ญี่ปุ่นกู้ไป กว่า 491 ล้านบาท หรือเฉลี่ยปีละ 196.7 ล้านบาทก็มากกว่ารายจ่ายของรัฐบาลไทยไม่ว่าในปีใด ๆ

นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังได้บีบเอาทรัพยากรของไทยไปใช้ เช่น ตูร์ถไฟราว 50% ถูกกองทัพญี่ปุ่นเอาไปใช้ขนส่งทหาร สัมภาระ แม้จะจ่ายค่าโดยสาร ค่าระวางแต่ละตู้เหล่านั้นปกติไม่ได้มีมากนักแค่พอใช้เมื่อญี่ปุ่นเอาไปใช้เกินครึ่งของตู้โดยสารทั้งหมด ทำให้การขนส่งสินค้าของคนไทยต้องรอทั้ง ๆ ที่เราเป็นเจ้าของ ญี่ปุ่นมักอ้างว่าความจำเป็นทางทหารสำคัญต้องมาก่อนเสมอ ไทยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นกันแล้วก็ต้องมีเป้าหมายอันเดียวกันคือชัยชนะ เหนือกองทัพฝรั่ง เครื่องยนต์และไม้ญี่ปุ่นถือว่าเป็นยุทธปัจจัย ญี่ปุ่นกว้านซื้อเครื่องยนต์ ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ซึ่งเป็นไม้ชั้นดีของไทยไปเกือบหมดเพื่อเอาไปต่อเรือขนส่งทหารและยุทธปัจจัย ซึ่งเรือไม้จะปลอดภัยจากทุ่นระเบิดแม่เหล็กได้ดีกว่าเรือเหล็ก ทำให้ไทยขาดไม้ในการก่อสร้าง

ไทยเกิดภาวะเงินเฟ้อ

ม.ล. เดช สนิทวงศ์ รมต.พาณิชย์ ได้คำนวณเลขดัชนีแสดงค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อแจ้งให้ติเรก ชัยนาม (ซึ่งกลับมาเป็น รมต.ต่างประเทศในเดือน ตุลาคม 2486) เพื่อใช้ตัวเลขนี้ได้กับญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 ดัชนีค่ากินอยู่ (ค่าครองชีพในกรุงเทพฯ)

พ.ศ.	ค่าดัชนี
2481	100
2484	132
2485	179.99
2486	291.56
2487	
มกราคม	301.12
กุมภาพันธ์	327.46
มีนาคม	409.07

ที่มา: (ดิเรก ชัยนาม, 2513: 17)

สาเหตุที่อัตราค่าครองชีพในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีธนบัตรหมุนเวียนในตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการที่ไทยให้กองทัพญี่ปุ่นกู้ไปเป็นอันมาก กับเพราะสินค้าหลายชนิดขาดแคลน ทำให้ราคาสูงขึ้น เช่น กระดาษขาดแคลนมากจนหนังสือพิมพ์ ลดจำนวนหน้า เหลือ 2 แผ่น ในต้นปี 2487 และต่อมาปลายปีก็มาปลายปีนั้นลดเหลือ 1 แผ่น กระดาษราคาสูงขึ้นจากรีมละ 2-3 บาท เป็น 200 บาท เกือบในกรุงเทพฯ ปี 2487 ถึง (20 ลิตร) ละ 6 บาท แต่ที่ลำปาง 120-200 บาท (ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการขนส่งติดขัดเพราะสถานีรถไฟถูกลูกระเบิดจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร) ศ.ดร.เกษมสุข นุ่นนนท์ ได้ระบุว่าราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล “ต้นปี 2488 ราคาน้ำตาลทรายขาวสูงขึ้นกว่าราคาเฉลี่ยระหว่างปี 2480-2483 ถึง 39 เท่า เหล็กกล้าเพิ่มขึ้นเป็น 69 เท่า เสื้อผ้าฝ้าย 43 เท่า ฝ้ายทอผ้าสีเทา 29 เท่า

สินค้าในประเทศขาดแคลน

สาเหตุหลัก ๆ มาจาก ประการแรก การขนส่งมีปัญหา จากการที่กองทัพญี่ปุ่นวางทุ่นระเบิดในอ่าวไทย เพื่อป้องกันเรือรบของฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาโจมตี ขณะเดียวกันสัมพันธมิตรก็ส่งเครื่องบินมาวางทุ่นระเบิด บางทีก็ใช้เรือดำน้ำดำโจมตีเรือญี่ปุ่น ทำให้เรือสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาไทยได้น้อยมาก ส่งผลให้สินค้าที่ไทยผลิตเองไม่ได้ และเป็นสินค้าจำเป็นเกิดขาดแคลน ประการที่สอง การทิ้งระเบิดของเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร ทำลายระบบการขนส่งทั้งสถานีรถไฟ สะพาน ราง ทำให้การขนส่งสินค้าชะงักไปทั่วประเทศ โรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากถูกระเบิดทำลาย ทำให้การผลิตสินค้าหลายชนิดลดลงมาก ประการที่สาม สินค้าหลายชนิดถูกญี่ปุ่นแย่งซื้อไปในราคาสูง เช่น ผัก

ผลไม้ เนื้อสัตว์ ไม้ เครื่องยนต์เรือ (เพื่อเอาไปต่อเรือใช้ในกองทัพ) 3 ชนิดแรกญี่ปุ่นเอาไปเลี้ยงทหาร ซึ่งมีจำนวน 117,750-150,000 คน ล้วนแต่เป็นสาเหตุทำให้สินค้าขาดแคลน

สินค้าที่ขาดแคลนมีทั้งสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีหมวดอาหาร เช่น ข้าวสาร (ซึ่งก่อนญี่ปุ่นบุก 12 บาท/กระสอบ (100 กิโลกรัม) ก็เพิ่มเป็น 16 บาทในเดือนตุลาคม 2485 และหลังจากนั้นเกิดน้ำท่วมใหญ่ไม่นานระหว่างเดือนตุลาคมถึงปลายเดือนพฤศจิกายน 2485 ก็พุ่งเป็น 32 และ 40 บาท ตามลำดับ น้ำตาลทราย น้ำตาลปึก น้ำตาลปี๊บ เหลือ ไข่ (เดิมราคาฟองละ 1 สตางค์ เพิ่มเป็น 2 และ 3 สตางค์) ผัก ผลไม้ นมข้นหวาน กาแฟ หมู (เพราะทหารญี่ปุ่นกว้านซื้อไปเสียหมด) หมวดเครื่องนุ่งห่ม มีผ้าทุกชนิดขาดแคลน (สมัยนั้นไทยยังไม่มีโรงงานทอผ้า กระดุม ชิบ ด้าย) หมวดยารักษาโรคคือมียาที่นำเข้าทุกชนิดขาดแคลน หมวดวัสดุก่อสร้างขาดแคลนทั้งเหล็กก่อสร้าง ตะปู ซีเมนต์ (เพราะโรงงานปูนซีเมนต์ถูกระเบิด) หมวดของใช้ในครัวเรือนมี ไม้ขีดไฟ (จากกล่องละ 1 สตางค์ เป็น 50 สตางค์) เทียนไข สบู่ หมวดพลังงาน มีน้ำมันทั้งดีเซล เบนซิน และน้ำมันหล่อลื่น (เพราะโรงงานกลั่นน้ำมันถูกระเบิด) หมวดอื่น ๆ มีบุหรี กระดาษทุกชนิด รวมทั้งกระดาษพิมพ์ธนบัตร รถยนต์ รถไฟ ยางรถยนต์ ยางรถจักรยาน เครื่องยนต์ อะไหล่ และภาพยนตร์

การแก้ไขของรัฐบาลทำหลายวิธี 1) ออกกฎหมายห้ามกักตุนสินค้า และห้ามขายเกินราคา ที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งมีคนฝ่าฝืน ขายไม้ขีดไฟกล่องเดียวเกินราคา ถูกตำรวจจับ และถูกศาลจำคุก 10 ปี มีข่าวนี้ลงหนังสือพิมพ์เพื่อให้คนที่จะฝ่าฝืนบางส่วนหวาดกลัว 2) รัฐบาลตั้งร้านขายสินค้าที่จำเป็น และมีร้านเอกชนที่เป็นเครือข่ายโดยร้านเหล่านี้รับสินค้ามาจากกระทรวงพาณิชย์มาขาย 3) มีการจ่ายบัตรปันส่วนให้แต่ละครัวเรือนซื้อสินค้าจำเป็นในราคาควบคุม ตามร้านของรัฐบาลและร้านเครือข่าย สินค้าที่ขายในร้านดังกล่าว หลัก ๆ คือ ข้าวสาร น้ำตาลทราย ไม้ขีดไฟ บุหรี เทียนไข สบู่ น้ำมัน สำหรับน้ำมันทางการปันส่วนให้รถส่วนตัวซื้อได้ไม่เกิน 20 ลิตรต่อเดือน รถประจำทาง 100 ลิตร/เดือน ในภาคประชาชนปรับตัวมากกว่านั้น กล่าวคือ 1) นำเข้าผ้าจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นภาคที่ยังมีคนทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม ใช้ในครัวเรือน เมื่อภาคกลางขาดมากที่สุด เพราะพื้นที่ภาคกลางที่การคมนาคมสะดวก ก็เลิกทอผ้ากันหมดแล้ว หันไปใช้ผ้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีสี แบบ ลาย ให้เลือกมากกว่า และคุณภาพก็ดี แต่เมื่อเกิดสงคราม ผ่านนอกเข้ามาไม่ได้ จึงเดือดร้อนมากที่สุด แต่ผ้าฝ้ายทอมือจากภาคอีสานก็ส่งมาขายภาคกลางไม่มากนัก เพราะทอด้วยมือ ราคาอ่อนสงครามผืนละ 5 บาท ก็เพิ่มเป็น 20-30 บาท คนในภาคกลางส่วนใหญ่จึงต้องนำเสื้อผ้าที่ขาดมาปะ ชุน (สมัยเด็ก ช่วงราว ๆ พ.ศ. 2493-2500 ผู้เขียน อายุ 2-9 ขวบ ยังได้เห็นคนรุ่นนั้น ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ใส่เสื้อผ้าที่มีการปะ ชุน เป็นเรื่องปกติ) 2) ยารักษาโรคทุกภาคขาดยาควินินรักษาไข้ป่า ซึ่งเป็นโรคที่คนไทยเป็นมากในฤดูฝน จึงหันกลับไปใช้ยาหม้อ ซึ่งใช้สมุนไพร แต่คนที่มีความะตึกก็ยังหาซื้อได้ในตลาดมืด ยาโดเวิร์ด เป็นยารักษา

โรคบิด ก็ขาดตลาด ต้องซื้อในตลาดมืด เม็ดละ 25 บาท ยาซัลฟา ยาปฏิชีวนะรักษาแผลหนอง ฯลฯ เม็ดละ 20 บาท (ขณะนั้นค่ากับข้าววันละ 50 สตางค์ พอกินสำหรับ 3 มื้อ ขนาดครอบครัว 4-5 คน ค่าข้าวราดแกง+ไข่ต้ม 1 ฟอง = 6 สตางค์) ตลาดมืดมีได้ขายเฉพาะยา ยังมีขายสินค้าอื่น ๆ แต่สินค้าเหล่านี้ไม่วางหน้าร้าน เพราะถ้าวางแล้วไม่ขายก็มีความผิด จะซ่อนไว้หลังร้าน การทดแทนไม่ใช่มีแต่สมุนไพร แต่ยังมีสินค้าอื่น ๆ เช่น ในภาคอีสานขาดกระดุม บางคนก็ใช้หนามพุดดอกมัดเสื่อแทนกระดุม บางแห่งใช้เปลือกสะเดาเอามาต้มเป็นยารักษาไข้ป่า (มาลาเรีย) ขาดแคลนน้ำมัน รถโดยสารรถบรรทุก ส่วนหนึ่งก็ใช้ถ่านหุงข้าว ใส่เตาที่สร้างขึ้น ซึ่งอุปกรณ์เสริมนี้ปล่อยแก๊สที่เกิดจากการเผาไหม้ เข้ามาตามท่อเข้าสู่ห้องเครื่องยนต์ พอแก๊สติดไปได้ แต่คาร์บอนก็พ่นจากยวโธธรไปเมืองอุบล ระยะทาง 100 กม. ผู้ใหญ่คนละ 1 บาท (ปี 2488) ขาดกาแฟ มีการใช้เม็ดมะขามคั่วเอามาบดแทนกาแฟ ช่วงแรกก็ใช้ผสมกับกาแฟ ช่วงหลังใช้เม็ดมะขาม 100% ใช้นมสดแทนนมข้นหวาน ขาดผักสดผลไม้สด คนไทยก็หันมาใช้ผักดอง ผลไม้ดอง ขาดหมู ปลา ไข่ ซึ่งญี่ปุ่นซื้อตัดหน้าไปเลี้ยงทหาร คนไทยก็หันไปใช้เนื้อเค็ม หมูเค็ม ปลาเค็ม (น้ำจืด) ปลาทุเค็ม และปลาเค็ม (จากปลาทะเลอื่น ๆ) ปลาร้า ปลาจ่อม ไข่เค็ม เต้าหู้ยี้ เต้าหู้ เต้าเจี้ยว สรศิลป์ แพ่งสภา (2539) กล่าวว่า ซึ่งขณะที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาเรียนคณะสถาปัตยกรรมปีท้าย ๆ ได้เขียนไว้ในหนังสือ หวอ:ชีวิตไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2 เรื่อง การปรับตัวของคนไทยในช่วงนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังบันทึกว่า สมัยนั้นขาดขวดน้ำพลาสติกคนไปซื้อน้ำพลาสติกต้องนำขวดเปล่าไปเปลี่ยน ขาดไม้ขีดไฟ ก็มีการใช้ไฟแช็กบ้าง ตะบันไฟบ้าง หินเหล็กไฟบ้าง ขาดแคลนกระดาษหนังสือพิมพ์ บางโรงพิมพ์นำกระดาษหนังสือพิมพ์เก่าไปแช่น้ำและสารเคมี เพื่อทำเป็นกระดาษซึ่งคุณภาพไม่ค่อยดี ใช้นุ่นมาทอแทนฝ้าย แต่คุณภาพไม่ดีพอชกก็เสียรูปที่น้ำตื้นเต้น คือ ขาดน้ำมัน และแบตเตอรี่ คนไทยบางคนใจกล้ามากไปลักลอบ ขโมยน้ำมันของทหารญี่ปุ่น มีครั้งหนึ่ง ขโมยน้ำมันขนาดถัง 200 ลิตร ได้ถังราว 20-30 ถัง จากระถางไฟที่บรรทุกมาจอดใกล้คลองรังสิต ขโมยใช้วิธีถีบถังน้ำมันลงในคลองรังสิต พอรถไฟไปแล้วก็ไล่ถังไปใช้ อีกครั้งหนึ่งรถบรรทุกสินค้าของทหารญี่ปุ่น มาจอดเสียที่ใกล้สะพานหัวช้าง ในกรุงเทพฯ เพื่อรอช่างมาซ่อม คนไทยได้ใช้จิ้งโคร่ง (คางคกชนิดหนึ่งมีในภาคใต้) รมควัน ทหารที่เฝ้ารถหลับกันหมด คนไทยขโมยทั้งยางทุกเส้น แบตเตอรี่ และสินค้าในรถไปหมด ญี่ปุ่นมีวิธีปราบขโมยที่โหด ถ้าจับขโมยได้จะไม่ส่งตำรวจไทย แต่จะเอาสิ่งที่ขโมยกรอกปากให้ตาย เรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายจังหวัด แต่ไม่ปรากฏว่าญาติของขโมยไปร้องเรียนแก่ทางการแต่ประการใด

ประเทศไทยถูกระเบิดจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร

เครื่องบินอังกฤษ 3 ลำ ได้เข้ามาทิ้งระเบิดกรุงเทพฯ ครั้งแรกในคืนวันที่ 8 มกราคม 2485 เวลา 4.00 น. ซึ่งเป็นเวลา ครบ 1 เดือนที่ญี่ปุ่นบุกไทยและ 16 วัน ก่อนที่ไทยจะประกาศสงครามกับ

อังกฤษและสหรัฐ ในวันที่ 25 มกราคม 2548 อังกฤษ คงต้องการส่งสอนไทยที่ไปเป็นพันธมิตรทาง การทหารกับญี่ปุ่น การทิ้งระเบิดคืนนั้น ตกที่หัวลำโพง เยาวราช และตรอก ปี แอล ฮั่ว หลังจากนั้น คนไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ ก็หวาดระแวง ระเบิดจากเครื่องบิน ซึ่งทิ้งลงมาเป็นระยะ ๆ วันสุดท้าย ที่ทิ้งระเบิดคือ 29 กรกฎาคม 2488 รวมเวลา 3 ปี 6 เดือน 22 วัน การทิ้งระเบิดของสัมพันธมิตรใน ช่วงแรก ทั้งในเวลาคืนเดือนหงาย เพื่อนักบินจะได้เห็นเป้าหมาย ต่อมาในปี 2486 ก็ทิ้งทั้งคืนเดือนมืด และเดือนหงาย คืนที่เดือนมืด เครื่องบินจะทิ้งพลุส่องสว่างมาก่อน นักบินเห็นเป้าในรัศมีหลายร้อย เมตร ช่วงปี 2486-2487 กรุงเทพฯ ถูกทิ้งระเบิดถึง 4000 ครั้ง ในช่วงหลัง ๆ คือ ตั้งแต่ 6 กุมภาพันธ์ 2487-กรกฎาคม 2488 เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร มักทิ้งในเวลากลางวัน เพราะเห็นว่า เครื่องบิน ของไทยและญี่ปุ่นไม่มีทางต่อกร เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรได้ ความถี่ของการทิ้งระเบิดจะมากขึ้น ในตอนท้าย ๆ ของสงคราม คือ ปี 2487-2488 เป้าหมายของการทิ้งระเบิด มีทั้งที่เป็นเป้าหมายทาง ยุทธศาสตร์ คือ ที่ตั้งทางทหารญี่ปุ่น สะพาน สถานีรถไฟ โรงไฟฟ้า โรงกลั่น และคลังน้ำมัน ท่าเรือ แต่ ก็มีพลาดเข้าไปตกในเขตที่อยู่อาศัย เขตการค้า โรงเรียน วัด ซึ่งอยู่ใกล้กับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ซึ่งทำให้มีผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิตไม่น้อย เช่น การทิ้งระเบิดในคืนวันที่ 19 เวลา 22.10 น. ต่อกับ 20 ธันวาคม 2486 เวลา 00.10 น. ระเบิดตก 12 แห่ง

1. เจิงสะพานพุทธ
2. ถนนท่าดินแดงใกล้ รพ.ปากคลองสาน
3. ตรอก ปี แอง ฮั่ว (ครั้งที่ 2)
4. ท่าเรืออีสต์เอเชียติก
5. ตรอกจันทร์
6. ตรอกข้าวสาร
7. ร.พัน 7
8. โรงงานทำสบู่ ใกล้โรงกรองน้ำ สามเสน
9. สนามเป้า
10. โรงเบียร์บุญรอด
11. บางระมาด ตลิ่งชัน
12. ท่าเรือกรุงเทพฯ

จะเห็นว่า ใน 12 แห่งที่ระเบิดตก มีเพียง 3 แห่ง (25%) ที่อาจจัดว่าเป็นเป้าหมายทาง ยุทธศาสตร์ คือ ร.พัน 7 ท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรืออีสต์เอเชียติก

ระเบิดดังกล่าว ทำลายทั้งชีวิต และทรัพย์สินทั้งของคนไทยและคนญี่ปุ่น และมีหลายแห่งเป็นของฝ่ายสัมพันธมิตรเสียเอง เช่น สถานีทูตเยอรมัน ท่าเรืออีสต์เอเชียติก

เครื่องบินที่สัมพันธมิตร ส่งมาทิ้งระเบิดเมืองไทยในช่วงประมาณ 3 ปีครึ่ง มี 4 แบบ ซึ่งล้วนแต่ผลิตในสหรัฐ คือ

1. B-24 Liberator แบบนี้ สหรัฐผลิตมากกว่าทุกแบบ 18,188 ลำ รัศมีทำการ 2733-4586 กม. (แล้วแต่รุ่นและน้ำหนักระเบิด) บินสูง 8534-10,365 เมตร บรรทุกระเบิด 3632 -5805 กก. ติดปืนกล 6-10 กระบอก ลูกเรือ 11 คน

2. B-25 Mitchell ผลิต 9816 ลำ รัศมีทำการ 2170 กม. บินสูงสุด 7400 เมตร บรรทุกระเบิด 1360 กก. ติดปืนกล 12 กระบอก ลูกเรือ 5 คน

3. B-26 Marauder ผลิต 5288 ลำ รัศมีทำการ 1850 กม. บินสูงสุด 6400 เมตร บรรทุกระเบิด 1800 กก. ติดปืนกล 11 กระบอก ลูกเรือ 7 คน

4) B-29 Superfortress ผลิต 3970 ลำ รัศมีทำการ 5230 กม.-9000 กม. (แล้วแต่ว่าจะบินสูงหรือต่ำและระเบิดที่บรรทุก) บินสูงสุด 9710 เมตร. บรรทุกระเบิด 2300-9100 กก. ติดปืนกล 12 กระบอก ปืนใหญ่ 1 กระบอก ลูกเรือ 11 คน

เครื่องบิน 4 แบบที่กล่าวมาแล้ว B-24 และ B-29 ซึ่งมี 4 เครื่องยนต์ (ที่เหลืออีก 2 แบบ มี 2 เครื่องยนต์) เป็นแบบที่ใช้ทิ้งระเบิดในเมืองไทยมากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายมาก เพราะ 4 เครื่องยนต์ ทำให้บินได้ไกลมาก บรรทุกระเบิดได้มาก คือ ต่ำสุด 2300 กก.-9100 กก. และเพดานบินหรือความสามารถในทางบินได้สูงสุด บินได้สูงมาก 8-10 กม. (สูงกว่ายอดเขาเอเวอเรสต์) ป็น ป.ต.อ.ของไทยจึงยังไม่ค่อยถึง

ภาพที่ 6 เครื่องบิน B-24 Liberator (4 เครื่องยนต์)

ที่มา: (Singnaleer, 2007)

ภาพที่ 7 เครื่องบิน B-25 Mitchell (สองเครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 8 เครื่องบิน B-26 Marauder (สองเครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 9 เครื่องบิน B-29 Superfortress (สี่เครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

สำหรับความสูญเสีย และความเสียหายมีมาก โดยเฉพาะในช่วงปี 2487-2488 มีการทิ้งระเบิดถี่มาก เพื่อทำลายขวัญและการส่งกำลังบำรุงของญี่ปุ่นให้ยอมจำนนโดยเร็ว แต่จะขอยกพอเป็นตัวอย่าง คือ ที่สถานีหัวลำโพง ซึ่งพรวนบูรณ์ (ผู้แต่งบทละครมีชื่อสมัยนั้น และเจ้าของคณะละครแสดงที่โรงละครพัฒนาการ และมีบ้านอยู่ถนนนครไชยศรี) ท่านเล่าให้หลานซึ่งเป็นนายช่าง

กรมทางหลวง และผู้เขียนหนังสือ เปิดตำนานเล่าในคราวสงครามในหน้า 49 ว่า “วันนั้น (หวอ) มัน ดั่งขึ้นมา ท่านก็จะวิ่งไปหาที่หลบที่หลุมหลบภัยหัวลำโพง ท่านว่ากำลังวิ่งจะไปที่นั่นอยู่แล้วก็พอดีมีมือ เพื่อน ๆ มาอุดแขนท่านไว้เสียก่อน หันไปดูก็เป็นเพื่อน ๆ ท่านบอกว่าอย่าไปเลย ที่นั่นคนเยอะไปที่อื่น ดีกว่า แล้วเพื่อนท่านก็พาท่านวิ่งย้อนมาทางวงเวียนโอเดียนส์ มาหลบอยู่ในซอยเล็ก ๆ ซ้าง ๆ ตรอก ละแวกนั้น เสียงระเบิดไม่จางหายไปง่าย ๆ เพราะมันบินวนมาอีกรอบ คราวนี้มันกะทำลายรางรถไฟ และถล่มหัวลำโพง ท่านบอกว่า จำได้ว่าก่อนจะมาหัวลำโพงยังดูสง่า ดูสวยงามอยู่ แต่พอสิ้นเสียง ระเบิดเท่านั้นแหละ หัวลำโพงดูไม่ได้เลย ท่านว่ามันพังทลายหายราบไปทันที และตอนนั้นพระเพลิง กำลังลุกแดงฉานไปหมด ท่านว่า ท่านจำได้ติดตา ผิงใจตั้งแต่นั้น ก็คือ หลุมหลบภัยที่ครั้งแรกจะวิ่งไป หลบอยู่แล้ว ตรงหัวลำโพง ปรากฏว่ามันโดนระเบิดถล่มเรียบร้อยไปแล้ว เพราะลูกระเบิดลูกหนึ่งหล่น ลงไปพอดี คนในหลุมหลบภัย ตายเป็นสิบ ๆ คนเลย ทุกคนแขนขาด ขาขาด หัวขาด และจนไม่รู้ว่ามีใคร เป็นใคร กลืนควาเลือดคั่งไปหมด เครื่องบินลำนั้นท่านระบุว่าบินต่ำมาก คือ เครื่องบิน B-26 Marauder มีธงชาติอเมริกันได้ปักด้วย”

สรศิลป์ แผงสภา บันทึกว่า เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ฝ่ายสัมพันธมิตรเพียรพยายามถล่ม หลายครั้ง คือ สะพานพุทธยอดฟ้า กับสะพานพระราม 6 แต่ถล่มมาหลายครั้ง จนวันที่ 14 ธันวาคม 2487 เวลา 9.40 น. เครื่องบิน รวมหัวกันถล่มสะพานพุทธยอดฟ้า คราวนี้ ตัวสะพานช่วงฝั่งพระนคร ถูกระเบิดตัดขาด สะพานท่อน้ำ และโป๊ะจม วันเดียวกันที่ สะพานพระราม 6 ก็ถูกถล่มด้วย แต่ ปลอดภัย ต่อมาวันที่ 3 มกราคม 2488 เวลา 10.30 น. เครื่องบิน B-29 44 เครื่อง ถล่มสะพาน พระราม 6 ระเบิดทำให้คอสะพานและตอมอ 6 ต้น ชำรุด ในวันที่ 17 มกราคม 2488 เวลา 7.20 น. เครื่องบิน B-29 4 ลำ มาถล่มสะพานพระราม 6 ซ้ำ จนสะพานขาด วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2488 เครื่องบิน B-29 4 ผู่มากลุ่มสะพานพระราม 6 ซ้ำ เพื่อมิให้ซ่อมใช้ได้ง่าย ๆ สะพานขาดอีกหลาย ช่วง วันเดียวกันย่านรถไฟมักกะสัน ย่านรถไฟบางซื่อ โรงงานปูนซีเมนต์บางซื่อ โรงกลั่นน้ำมัน กรมเชื้อเพลิง กระทรวงกลาโหม ซ่องนันทรี ย่านรถไฟบางกอกน้อย และหัวลำโพงก็โดนระเบิดซ้ำอีก ผู้คนบาดเจ็บล้มตายเป็นเบือ ทั้ง ๆ ที่อพยพออกไปเสียเป็นส่วนใหญ่แล้ว

ภาพที่ 10 โรงไฟฟ้าสามเสนถูกระเบิด เมื่อ 14 เมษายน 2488

ที่มา: (สรศิลป์ แพ่งสภา, 2539: 189)

ภาพที่ 11 สถานีรถไฟบางกอกน้อยถูกระเบิด เมื่อ 5 มีนาคม 2488

ที่มา: (สรศิลป์ แพ่งสภา, 2539: 184)

ไม่เพียงแต่กรุงเทพฯ ที่โดนถล่ม อีกหลายจังหวัดที่มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ก็ถูกถล่มด้วยมือยุรยา ชุมทางบ้านภาชี ปากน้ำโพ ตะพานหิน พิชณุโลก ชุมทางบ้านดารา อุดรดิตถ์ ศิลาอาสน์ ลำปาง เชียงใหม่ นครราชสีมา ชุมทางจिरะ สะพานปรหมินท์ ข้ามแม่น้ำน่าน ได้สถานีบ้านดารา สะพานเสาวภา ข้ามแม่น้ำท่าจีนที่นครชัยศรี สะพานจุฬาลงกรณ์ ข้ามแม่น้ำแม่กลอง ที่ราชบุรี สะพานปากน้ำโพ ก็ถูกทำลายหมด ซึ่งผลการโจมตีอย่างเป็นระบบของฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้การคมนาคมทางรถไฟของไทยเป็นอัมพาต

การแก้ปัญหาของคนไทย จากการถูกระเบิดโจมตีอย่างหนักในต้นปี 2487 เป็นต้นมา สรุปได้ดังนี้

1. พรางไฟ โดยใช้วัสดุสีดำไปหุ้มหลอดไฟ ด้านบนเพื่อไม่ให้เครื่องบินเห็น
2. ดับไฟเวลาเสียงหวอดังขึ้น
3. อำพรางอาคาร โดยทาสีดำ-เขียว-เหลือง ลายพราง แล้วเอาก้านมะพร้าวมาปิดข้างบนและข้าง ๆ
4. อพยพไปอยู่กับญาติในชนบท เช่น ในสวนฝั่งธนบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี อยุธยา ลพบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี เป็นต้น จนสงครามยุติจึงกลับกรุงเทพฯ

โรงเรียนและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ต้องหยุดเรียนไปด้วย ในเดือนมิถุนายน 2487 เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและครูอาจารย์ (แต่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในสมัยนั้นมิได้ปิดเพราะไม่ได้บังคับให้มาฟังเลกเชอร์อยู่แล้ว) สำหรับคนรวยมักจะหลบระเบิดไปพักที่หัวหิน และชะอำในบ้านตากอากาศของตน บางคนไปพักกับเพื่อน ต่อมาก็เลยซื้อที่ดินและปลูกบ้านไว้ที่หัวหินและชะอำเลยก็มี อนึ่งส่วนราชการไม่อาจหยุดงานแบบเอกชน ส่วนมากทางการอพยพไปทำงานที่บางเขนหลักสี่ นนทบุรี และปากเกร็ด ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นทุ่งนาเป็นส่วนมาก ไม่มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ช่วงปลายสงครามก่อน 6 กุมภาพันธ์ 2487 มีคนกรุงเทพฯ เกือบครึ่งอพยพหนีระเบิดไปอยู่ที่อื่นในรัศมีราว 20-120 กม.

5. สร้างหลุมหลบภัย มี 2 ประเภท ถ้าราชการสร้าง เช่น กรมรถไฟ เทศบาล สวนสัตว์ จะสร้างหลุมหลบภัยขนาดใหญ่จุคนได้ 20-40 คน แข็งแรง เป็นคอนกรีต ปลอดภัยดีถ้าระเบิดไม่ตกตรงหลุม ส่วนเอกชนก็สร้างใกล้ที่พักของตน จ้างมาขุดหรือขุดเอง เป็นหลุมขนาดเล็ก จุคนได้ 3-4 คน โดยมากเมื่อขุดหลุมแล้วฝังโองขนาดใหญ่เอาไว้เพื่อป้องกันดินพัง ต่อมาบริษัทปูนซิเมนต์ไทย ได้สร้างหลุมสำเร็จขายจุคนได้ 3 คน อย่างไรก็ตาม การทิ้งระเบิดของสัมพันธมิตร ในช่วงน้ำท่วมใหญ่เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2485 ยุติไปเลย 2 เดือน ฝ่ายสัมพันธมิตรอาจจะเห็นว่าไทยจะลำบากจากน้ำท่วมใหญ่ ก็ทุกข์มากอยู่แล้ว ในช่วงปีท้ายของสงครามก่อนจะทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรจะแจ้งไทยเป็นสัญญาณว่าจะทิ้งระเบิด คือ ใช้เครื่องบินมาโปรยใบปลิว กับใช้เครื่องบินบินปล่อยควันสีขาว บริเวณที่จะทิ้งราว 2-3 ชั่วโมง ก่อนทิ้งระเบิด เพื่อให้คนกรุงเทพฯ หลบออกไปจากบริเวณที่จะทิ้ง อาจถือได้ว่าฝ่ายสัมพันธมิตรพอมีสปิริตอยู่บ้าง

รัฐบาลตัดสินใจย้ายเมืองหลวงไปเพชรบูรณ์

การย้ายเมืองหลวงเป็นเรื่องใหญ่มาก จะต้องใช้ทั้งงบประมาณ แรงคน วัสดุ มหาศาลในการสร้างเมืองหลวงใหม่ ซึ่งจะต้องมีอาคารสำนักงานของกระทรวง กรมต่าง ๆ ค่ายทหาร โรงพยาบาล

โรงเรียน ตลาด สนามบิน ฯลฯ กระทบขวัญของข้าราชการที่จะต้องย้ายตามเมืองหลวง สาเหตุที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ตัดสินใจย้ายเมืองหลวงเพราะรัฐบาลเกรงว่า กองทัพญี่ปุ่น ถ้าเข้าตาจนเพื่อความสะดวกในการใช้ทรัพยากรของไทย อาจยึดประเทศไทย แบบที่ทำกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ถ้าย้ายเมืองหลวงมาอยู่ให้ห่างจากกรุงเทพฯ ก็จะปลอดภัยจากญี่ปุ่น และปลอดภัยจากการโจมตีทางอากาศของฝ่ายสัมพันธมิตรมากกว่า ที่จริงก่อนที่จอมพล ป.จะเลือกเพชรบูรณ์เป็นที่ตั้งเมืองหลวงใหม่ ได้ให้เจ้าหน้าที่ไปสำรวจเมืองนครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี ก่อนแล้ว แต่ 3 เมืองแรก ยังไม่เหมาะสมเท่ากับเพชรบูรณ์ ซึ่งมีชัยภูมิเหมาะที่สุดในการป้องกันตัว เพราะมีภูเขาเป็นแนวป้องกัน 3 ด้าน ทางเหนือ ตะวันออก และตะวันตก ถ้าตั้งรับอย่างมั่นคงทางใต้เพียงด้านเดียวก็จะป้องกันเมืองนี้ไว้ได้ จอมพล ป. ได้วางศิลาฤกษ์ เมืองหลวงใหม่ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2487 เวลา 14.19 น. มีการขนย้ายอุปกรณ์การก่อสร้าง อุปกรณ์สำนักงาน เจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน (ไปไว้ในถ้ำฤๅษี) ไปพร้อม ๆ กับการเกณฑ์คน 127,281 คน มาสร้าง ปรากฏว่า คนงานที่ถูกเกณฑ์มาเป็นไข้ป่า ถึง 14,310 คน ตาย 4,040 คน และต้องเวนคืนที่ดินราว 6000 ไร่ ดังนั้น เมื่อรัฐสภาจะตรา พ.ร.บ. อนุมัติ พระราชกำหนด ระเบียบราชการบริหาร นครหลวงเพชรบูรณ์ และยกฐานะจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครหลวงใหม่ ส.ส.ฝ่ายค้านเป็นจำนวนมากอภิปรายไม่เห็นด้วย เมื่อลงคะแนนเสียง ในปลายเดือนกรกฎาคม 2487 พ.ร.ก. นั้นจึงตกไป และทำให้ จอมพล ป. ต้องลาออกจากนายกรัฐมนตรี สภาได้เลือกนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 1 สิงหาคม 2487 การย้ายเมืองหลวงจึงยุติลงเพียงแค่นั้น

ภาพที่ 12 จอมพล ป.พิบูลสงคราม วางศิลาฤกษ์ เมืองเพชรบูรณ์
ที่มา: (สรศิลป์ แฟงสภา, 2539: 125)

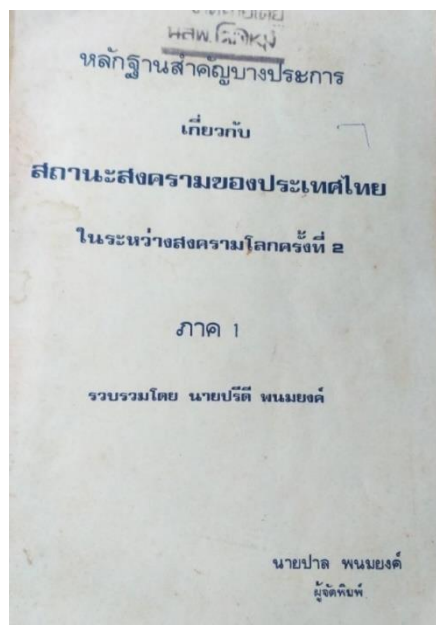
ภาพที่ 13 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ตรวจราชการเมืองเพชรบูรณ์

ที่มา: (สรศิลป์ แห่งสภา, 2539: 117)

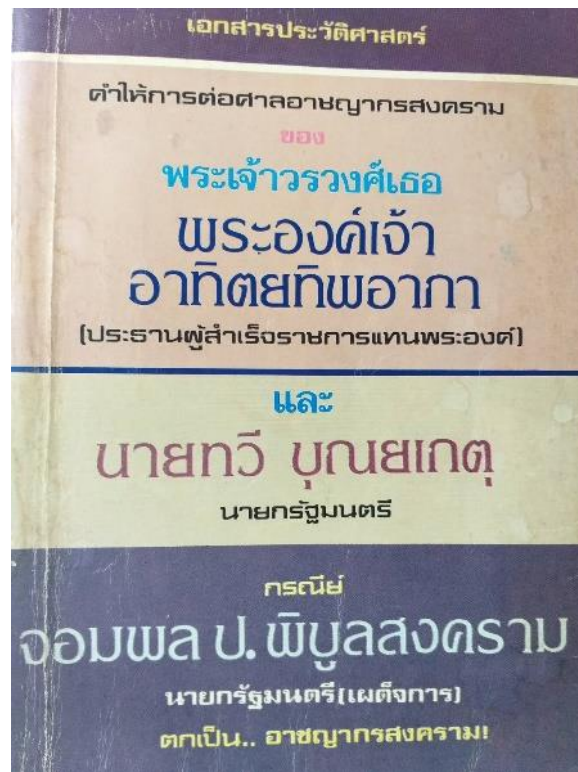
ไทยถูกลดฐานะไปอยู่ระดับรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่น

ถึงแม้ไทยจะยังคงมีเอกราชและอธิปไตย ตลอดที่กองทัพญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย ในฐานะพันธมิตรทางการทหารร่วมรบ ร่วมรุก ของไทยกว่า 3 ปีครึ่ง แต่ญี่ปุ่นได้ตั้งกระทรวงกิจการมหาเอเชียบูรพา (Ministry of Great East Asia Affairs) ในต้นเดือนกันยายน 2485 ซึ่งในวงในของรัฐบาลญี่ปุ่นก็ถกเถียงกันมาก คนที่คัดค้านการตั้งกระทรวงนี้มากที่สุดคือ นายโตโก (Togo) รัฐมนตรีต่างประเทศ เพราะทำให้กระทรวงนี้มีอำนาจลดลง เนื่องจากถูกโอนหลายหน่วยงานและหลายพื้นที่ มาขึ้นกับกระทรวงใหม่ รวมทั้งประเทศไทยซึ่งเดิมจะติดต่อกับญี่ปุ่น จะต้องผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ก็ต้องมาติดต่อผ่านกระทรวงใหม่ เท่ากับแมนจู๊ก (รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นในแมนจูเรีย) รัฐบาลนายกิงของวังจิงไว (รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นที่ปกครองจีน แลบชายฝั่งทะเล) อินโดจีนของฝรั่งเศส (รัฐบาลวิซี ซึ่งอยู่ในโอวาทของเยอรมนี) ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มลายู สิงคโปร์ และพม่า ซึ่งล้วนแต่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง แต่เสียงของนายพลโตโจ มากกว่าจึงตั้งกระทรวงนี้สำเร็จ ดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทย ประจำญี่ปุ่นขณะนั้น แสดงความไม่พอใจต่อนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งควบบำเหน็จ รบมต.ต่างประเทศ ว่าไทยไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น จะให้ไทยไปติดต่อผ่านกระทรวงนี้ได้อย่างไร ถึงทูตไทยและจะแสดงความไม่พอใจ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะไทยกระโดดเข้าไปอยู่กับญี่ปุ่นเต็มตัวเสียแล้ว ตั้งแต่ 21 ธันวาคม 2484 ที่เซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหาร และ 25 มกราคม 2485 ไทยไปประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ นายพลโตโจ ได้เชิญ ดิเรก ชัยนาม พบเพื่อขอโทษและอธิบายว่า ที่ให้ชาติเอเชียติดต่อผ่านกระทรวงนี้ เพราะเราเป็นชาวเอเชียด้วยกันเหมือนกัน ยิ่งกับไทยแล้ว “ญี่ปุ่นกับไทยต้อง

ร่วมเป็นร่วมตาย เพราะเราเป็นพี่น้องกัน ฉะนั้นการติดต่อกับกระทรวงใหม่นี้ดีกว่า และได้ประโยชน์รวดเร็วด้วย” แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นจัดการประชุมวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาที่โตเกียวในวันที่ 5-6 พฤศจิกายน 2486 ทางการญี่ปุ่นได้เพียรพยายามเชิญ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ไปประชุม 3-4 ครั้ง แต่จอมพล ป. ก็ป่วยเบี่ยงโดยเหตุผลต่าง ๆ นานา โดยใช้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น และนายพล นากามูระ แม่ทัพจิ ของญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย และบางครั้งก็มาพร้อมกัน แต่จอมพล ป.ก็ไม่ยอมไป โดยอ้างเรื่องสุขภาพบ้าง ไม่ชอบนั่งเครื่องบินบ้าง ไม่ชอบพักในโรงแรมบ้าง ญี่ปุ่นถึงกับจะเอาเรือรบ มารับ พร้อมเอาเรือดำน้ำมาคุ้มกัน แต่ จอมพล ป. ก็ไม่ไป ในที่สุดไทยก็ส่งพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาของกระทรวงการต่างประเทศไปประชุมแทน ผู้ที่ได้ไปประชุมในฐานะเป็นประมุข หรือหัวหน้ารัฐบาล มีบายอ นายกรัฐมนตรีพม่า โฮเซ เปเลเกรล ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ จังจิงฮุย นายกรัฐมนตรีแมนจู๊ก (แมนจูเรีย) วังจิงไว ประธานาธิบดีของจีนนานกิง ซึ่งล้วนแต่เป็นรัฐบาลหุ่นที่อยู่ในอำนาจของญี่ปุ่น มีไทยเพียงชาติเดียวที่ผู้นำของรัฐบาล คือ จอมพล ป.ไม่ไป ร่วมโปรโมทนโยบายวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาของญี่ปุ่น ซึ่งเท่ากับว่า จอมพล ป. ไม่ยอมเป็นทางเครื่องของญี่ปุ่น แต่ในระบบพิธีการทูตไทยก็ถูกลดระดับไปเท่ากับประเทศที่เป็นรัฐบาลหุ่น เพราะการติดต่อกับรัฐบาลญี่ปุ่น ต้องผ่านกระทรวงกิจการมหาเอเซียบูรพา ตั้งแต่นั้นมาจนสงครามยุติ

ภาพที่ 14 ปกหนังสือหลักฐานสำคัญบางประการเกี่ยวกับสถานะสงครามของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาค 1

ภาพที่ 15 ปกหนังสือ เอกสารประวัติศาสตร์ คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม

สรุป

วันที่ 8 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่น 6 กองพล ยกเข้าประเทศไทย ทั้งทางบกและทางทะเล ฝ่ายไทยต้องสู้ตามคำสั่งเดิม ครม.มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า กำลังของฝ่ายไทยมีอาจสู้กับกองทัพญี่ปุ่นได้ จึงได้สั่งหยุดยิง และอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยไปตั้งกองบัญชาการมลายู และพม่ากับอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นแก่กองทัพญี่ปุ่น ต่อมาอีก 2 วัน ฝ่ายญี่ปุ่นก็ขอให้ไทยทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารร่วมรบร่วมรุกรับญี่ปุ่น ครม. ส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วย แต่เสียงส่วนใหญ่เห็นด้วย จึงมีการทำสัญญาดังกล่าวกับญี่ปุ่น วันที่ 21 ธันวาคม 2484 ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ซึ่งเท่ากับไทยประกาศอย่างเป็นทางการว่าอยู่ข้างญี่ปุ่น ซึ่งขณะนั้นญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับสหรัฐและอังกฤษไปแล้ว การเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นมีผลบวกต่อไทย คือ ญี่ปุ่นยังเคารพในเอกราชและอธิปไตยของไทย ไม่ถูกญี่ปุ่นเกณฑ์เอาคน เงิน และทรัพยากรของไทยไปเปล่า ๆ และยังนำดินแดนอังกฤษ 4 แห่ง ในมลายูที่เคยเป็นของไทย และ 2 แห่ง ในรัฐฉานมายกให้ไทย แต่ผลลบต่อไทยมีมากกว่า กล่าวคือ ทรัพย์สินของรัฐบาลไทยในอังกฤษและสหรัฐถูกอายัดไว้ ตลอดสงคราม และหลังสงครามยุติ เป็นเงินแต่ละปีมากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทยแต่ละปีไทยยังถูกญี่ปุ่น

ปั๊มเงิน ลดค่าเงินบาท และเอาตู้รถไฟไปใช้ ส่งผลให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ สินค้าขาดแคลน ซึ่งส่วนหลังเกิดจากการทิ้งระเบิดของเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร ตัดเส้นทางคมนาคมของไทย ตลอดจนเป้าหมายทางยุทธศาสตร์อื่น ๆ ทำให้การส่งสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกือบเป็นอัมพาตและทำให้อาคารบ้านเรือนห้างร้านถูกลูกหลงทำลายไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งชีวิตของคนไทยต้องบาดเจ็บล้มตายไม่น้อย และชีวิตยากลำบาก จากการขาดแคลนสินค้า ภาวะเงินเฟ้อ และอพยพหนีลูกระเบิดจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ในชนบท ในปี 2487 รัฐบาลได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เพชรบูรณ์ เพราะไม่ไว้วางใจญี่ปุ่นอาจจะหักหลังยึดอำนาจรัฐบาล และลดอันตรายจากระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร แต่การย้ายเมืองหลวงดำเนินไปไม่ถึงครึ่งทางก็ยุติลง เนื่องจากไทยยังถูกญี่ปุ่นปั๊มเงิน ลดค่าเงินบาท และใช้ตู้รถไฟ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ลาออก เพราะแพ้โหวตในสภา สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ในวันที่ 14 สิงหาคม 2488 วันที่ 16 สิงหาคม 2488 ไทยประกาศว่าสงครามที่ไทยประกาศต่ออังกฤษและสหรัฐ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2485 เป็นโมฆะ ไทยรีบคืนดินแดน ให้กับอังกฤษและยินยอมชดเชยค่าเสียหายที่ทำไว้กับฝ่ายสัมพันธมิตร

เอกสารอ้างอิง

คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนาย

ทวี บุญยเกตุ. (2526). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จิรบรรณธรรม.

จตุ จันทรศก. (2554). **เปิดตำนานเรื่องเล่าในคราวสงคราม.** กรุงเทพฯ: ปราชญ์.

ชาติรี ประกิตนทการ (2564). เมืองหลวงใหม่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ใน ชาลววิทย เกษตรศิริ และ

สภานุภูมิ บุญมา (บ.ก.). **จอมพล ป.พิบูลสงครามและท่านผู้หญิงละเอียดกับการเมืองไทย**

สมัยใหม่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ดิเรก ชัยนาม. (2513). **ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2521). **เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง.** กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

ปรีดี พนมยงค์. (2521). **หลักฐานสำคัญบางประการเกี่ยวกับสถานะสงครามของประเทศไทย ใน**

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาค 1. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

โยชิกาวา โทชิฮารุ. (2550). **สัญญาไมตรีญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงคราม.** แปลโดย อาทร พึ่งธรรมสาร.

กรุงเทพฯ: มติชน.

สรศิลป์ แผงสุภา. (2539). **หวนชีวิตไทยในไฟสงครามโลกครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: สารคดี.

สุวิทย์ อิศราสวัสดิ์. (2552). **จักรวรรดินิยมเหนือน้ำโขง.** กรุงเทพฯ: มติชน.

สุวิทย์ อิศาศวัต และคณะ. (2528). รายงานการวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ กลุ่มแม่น้ำชี

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2528. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อาเคโตะ มากามุระ. (2546). ผู้บัญชาการชาวพุทธความทรงจำของนายพลนากามุระเกี่ยวกับ

เมืองไทยสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา. แปลโดย เออิจิ มุราชิม่า และนครินทร์

เมฆโคโรรัตน์. กรุงเทพฯ: มติชน.

อาจิ้นต์ ปัญจพรรค์. บอมบ์กรถเทพฯ ภาคสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มติชน.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-24 Liberator เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-25 Mitchell เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-26 Marauder เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://www.aviation-history.org> เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://www.goldtrader.or.th>. ราคาทองวันนี้ เข้าถึง 4 กย. 65.

<http://satit.up.ac.th> เรื่อง สงครามฝิ่น-อาหรับ เข้าถึง 4 ก.ย. 2565

<https://Th.m.wikipedia.org>. เรื่องสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม, สงครามเวียดนาม-กัมพูชา

สงครามจีน-เวียดนาม สงครามอัฟกานิสถาน-รัสเซีย สงครามอิรัก-อิหร่าน สงครามคูเวต-อิรัก

สงครามอ่าว. เข้าถึง 1-4 กันยายน 2565.